

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Մանկավարժական աշխատողի ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների պլանավորումը՝ նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի համապատասխան

Դաստիարակ՝ Արմենուհի Օհանյան

Մանկապարտեզ՝ «Արարատ համայնք, գյուղ Պարույր Սեւակի մանկապարտեզ » ՀՈԱԿ

2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....
.....3

ԳԼՈՒԽ 1. Մանկավարժական աշխատողի ուսումնադաստիարակչական աշխատանքների պլանավորումը՝ նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի համապատասխան

- 1.1 Ուսումնական և դաստիարակչական խնդիրների իրականացումը մանկապարտեզում՝ համապատասխան կրթության պետական կրթական չափորոշի պահանջներին.....5
- 1.2 Նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշային ոլորտներն ու կարողունակությունները.....9
- 1.3 Ուսումնական գործընթացի պլանավորման անհրաժեշտությունը նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում.....11

ԳԼՈՒԽ 2 ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

1.2 Դաստիարակի մանկավարժական աշխատանքի մեկշաբաթյա
 պլանավորում.....
13

Եզրակացություններ.....
17

Օգտագործված գրականության
 ցանկ.....18

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության թեմայի արդիականությունը: Սույն հետազոտության արդիականության համար հիմք է հանդիսացել նախադպրոցական մանկավարժական աշխատողի կողմից ուսումնադաստիարակչական գործընթացի արդյունավետ և նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշչի պահանջներին համապատասխան ուսումնական պարապմունքների պլանավորման ու անցկացման կարևորության շեշտադրումը, քանի որ նախադպրոցական կրթության պետական չափորոշիչն այն հիմնական ուղեցույցն է, որի պահանջների համապատասխան պետք է պլանավորվի ուսումնական պարապմունքը նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում: Չափորոշչում հստակ ամրագրված են նախադպրոցականի կրթության ու զարգացման համար անհրաժեշտ բոլոր պահանջները, ինչպես նաև

պարտադիր կարողունակությունները, որոնց պեստը է տիրապետի երեխան, ուստի յուրաքանչյուն մանկավարժական աշխատող, ուսումնական պարապմունքը պլանավորելիս, պեստը է անպայման պահպանի նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշային պահանջները, որպեսզի կարողանա ունենալ համապատասխան վերջնարդյունքներ: Հենց այս հիմնախնդրով էլ պայմանավորված է սույն հետազոտության թեմայի արդիականությունը:

Որոշ երեխաներ կարող են շատ ավելի բարձր ցուցանիշներ դրսևորել, քան սահմանում են չափորոշիչները, ոմանք՝ մի քիչ ավելի ցածր: Երեխաների տվյալ տարիքին համապատասխան զարգացման և ուսումնառության հետ կապված ակնակալիքների մասին մտածելիս կարևոր է ուշադրություն դարձնել նրանց անհատական առանձնահատկություններին: Երեխաները տարբեր են՝ կախված իրենց բնածին ունակություններից, փորձից, առողջական վիճակից և սովորելու նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքից: Երեխաների միջև այսպիսի տարբերությունները բնական են: Անհրաժեշտ է հարգանք դրսևորել բոլոր երեխաների նկատմամբ:

Նախադպրոցական կրթությունը Հայաստանի Հանրապետությունում շարունակական կրթության համակարգի սկզբնական բաղկացուցիչ մասն է: Այն ամբողջական գործընթաց է, որն ուղղված է նախադպրոցական տարիքի երեխայի համակողմանի զարգացման ապահովմանը՝ նրա նախասիրություններին, ունակություններին, կարողություններին, անհատական, հոգեկան և ֆիզիկական առանձնահատկություններին համապատասխան: Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունը պատասխանատվություն է կրում երեխայի բնականոն զարգացման համար, ինչն էլ հիմք է հանդիսանում, որ դեպի դպրոց երեխայի անցումը լինի սահուն և հեշտ: Կարևոր հանգամանք է նաև, որ նախադպրոցական

մանկավարժական աշխատողը իրազեկ լինի կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից սահմանած իր պաշտոնային պարտականություններին և «Նախադպրոցական կրթության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված իրավունքներին ու պարտականություններին: Այս ամենը հենց այն հիմքերն են, որ նախադպրոցական տարիքի երեխան մանկապարտեզում կլինի ապահով, կստանա տարիքային առանձնահատկություններով պայմանավորված գիտելիքներ, հմտություններ,

կարողունակություններ և դաստիարակություն: Բացի դա, մանկավարժների անմիջական պարտականությունն է նաև հաշվի առնել, որ յուրաքանչյուր երեխա յուրովի է ընկալում սովորական միջավայրը. ոմանք կարողանում են շատ արագ ընտելանալ նոր պահանջներին ու պայմաններին, նոր մարդկանց ու սովորույթներին, սակայն կան երեխաներ, որոնց համար իրենց սովորական առօրյայի անգամ աննշան փոփոխությունը սթրեսային է և լարվածություն է առաջացնում նրանց վարքագծում, ընկալումներում: Այսպիսով, իր աշխատանքային գործունեության ընթացքում նախադպրոցական մանկավարժը պարտավոր է պահպանել աշխատանքի նկարագրի պահանջները՝ լիովին պատասխանատվություն կրելով սանի առողջության, և համակողմանի զարգացման համար:

Հետազոտության նպատակը: Սույն հետազոտության նպատակն է ուսումնասիրել նախադպրոցական մանկավարժական աշխատողի կողմից ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի պլանավորումն ու իրականացման հիմնախնդիրները՝ նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի պահանջներին համապատասխան և չափորոշչային վերջնարդյունքներին համահունչ:

Հետազոտության խնդիրը: Դիտարկել այն արդյունավետ եղանակներն ու մեթոդները, որոնց միջոցով նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում մանկավարժական աշխատողը կարող է պլանավորել և անցկացնել նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի պահանջներին համապատասխան ուսումնական պարապմունքներ, և այլ միջոցառումներ:

Աշխատանքի կառուցվածքը՝ աշխատանքը կազմված է ներածությունից, երկու գլխից յուրաքանչյուրը երկուական ենթագլխից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից: Առաջին գլուխը տեսական անդրադարձ է հետազոտվող թեմային, երկրորդ գլուխը նվիրված է հետազոտության ընթացքին և վերջնարդյունքին: Հավելվածում տեղ են գտել հետազոտվող նյութը հարստացնող և լրացնող աղյուսակներ :Ընդհանուր 18 տպագրական էջ:

ԳԼՈՒԽ 1. Մանկավարժական աշխատողի ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի պլանավորումը՝ նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշչի պահանջներին համապատասխան

1.1 Ուսումնական և դաստիարակչական խնդիրների իրականացումը մանկապարտեզում՝ համապատասխան կրթության պետական կրթական չափորոշչի պահանջներին

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում կրթադաստիարակչական գործընթացի արդյունավետ իրականացման, նախադպրոցական կրթական չափորոշչային պահանջների բավարարման, պարապմունքների մեթոդական հագեցվածության ու մանկավարժական էթիկայի պահպանման համար պատասխանատու են բոլոր նախադպրոցական մանկավարժական աշխատողները: Նրանց գործառույթն է նաև երեխաների հետ կատարել զարգացնող և դաստիարակչական աշխատանք, ամենօրյա աշխատանքում հաշվի առնել սաների անհատական առանձնահատկությունները, նրբանկատություն և համբերություն ցուցաբերել նախադպրոցականների, նրանց ծնողների և գործընկերների հետ շփվելիս: Յուրաքանչյուր մանկավարժ պետք է կարողանա պայմաններ ստեղծել երեխաների լիարժեք զարգացման և կրթության համար: Նախադպրոցական մանկավարժների պաշտոնային պարտականությունները հստակ սահմանված են կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմինի կողմից, և յուրաքանչյուր մանկավարժ պարտավոր է հաշվի նստել այդ պարտականությունների հետ: Այս կամ այն խմբի դաստիարակչական անմիջական պատասխանատվություն է կրում կոնկրետ ուսումնական պարապմունքի պլանավորման ու անցկացման համար: «Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության դաստիարակչական պլանավորում և իրականացում է սաների ուսուցումն ու դաստիարակությունը, կենսագործունեությունը, նախադպրոցական կրթության պետական չափորոշիչներին, կրթական ծրագրերին համապատասխան, կատարում է ամենօրյա աշխատանք նրանց սոցիալ-հոգեբանական վերականգնման և հարմարունակության (ադապտացիայի) համար, սաների անհատական առանձնահատկությունների ուսումնասիրման և հոգեբանի հանձնարարականի վրա պլանավորում և անցկացնում է նրանց հետ շտկողական, զարգացման աշխատանք, բժշկական աշխատողների հետ համատեղ ապահովում է սաների առողջության պահպանումը և ամրապնդումը, անցկացնում նրանց հոգեբանաֆիզիկական զարգացումը

խթանող միջոցներ, պատասխանատու է նրանց կյանքի և առողջության համար, կազմակերպում է սաների օրվա ռեժիմը, օգնում է գեղագիտական, մարզական տարաբնույթ սեկցիաներում ուսուցման, ժամանցի կազմակերպմանը և լրացուցիչ կրթություն ստանալուն և այլն»։ Անչափ կարևոր է, որ նախադպրոցական մանկավարժները ունենան մարդկային բարձր որակներ, ինչը ենթադրում է հարգալից վերաբերմունք

-5-

յուրաքանչյուր երեխայի նկատմամբ, մանկավարժական տակտի դրսևորում երեխաների հետ շփվելիս, հանդուրժողականություն և հավասարության սկզբունքի պահպանում։ Այստեղ առանցքային է նախադպրոցականի տարիքային առանձնահատկությունների հաշվի առնումը։ Դաստիարակն առաջին հերթին այն մարդն է, ով մշտապես երեխաների կողքին է՝ խմբում, զբոսանքի, ճաշի և քնի ժամանակ։ Ամեն բոպե և վայրկյան նա պետք է մանրակրկիտ վերահսկի նրանց բարեկեցությունն ու անվտանգությունը, անշուշտ այս ամենով դաստիարակի պարտականությունները չեն սպառվում։ Նա երեխաների հետ վարում է զարգացման գործողություններ, կարդում և պատմում է նրանց հեքիաթները, վերահսկում է կարգուկանոնը և կարգապահությունը խմբում, ակտիվորեն մասնակցում է ցերեկույթների, հանդեսների կազմակերպմանը և անցկացմանը։ Դաստիարակը նաև ծրագրում և կազմակերպում է երեխաների համար խաղեր, ինքնուրույն գործունեություն և ժամանց։ Եվ որպեսզի դաստիարակը կարողանա հեշտ կառավարել սաներին, շատ կարևոր է, որ ուսումնական պարապմունքները պլանավորի ժամանակակից մեթոդներով, նորարարական տեխնոլոգիաներով։ Նախադպրոցականների հետ տարվող ուսուցման ու զարգացման ոլորտները տարբեր են, այնուամենայնիվ, անկյունաքարային են հետևյալ հիմնական թեմաները՝

- Անձնային, սոցիալական, տնտեսական և էմոցիոնալ զարգացում
- Ստեղծագործական և գեղագիտական զարգացում
- Մաթեմատիկական իրազեկում
- Ֆիզիկական զարգացում, ֆիզիկական առողջություն
- Խաղ, ժամանց
- Թիմային աշխատանք

- Ինքնասպասարկման հմտություններ
- Հաղորդակցման հմտություններ, եկխոսելու, մենախոսելու կարողություն
- Գիտական մտածողություն
- Գրագիտություն

Ուսումնական պարապմունքների ժամանակ հարկավոր է երեխաներին չդնել կադապարների մեջ, թույլ տալ ինքնաարտահայտման, սեփական կարծիքն անկաշկանդ արտահայտելու: Նկարչության, երաժշտության, մաթեմատիկայի պարապմունքների ժամանակ ևս հարկավոր է խրախուսել երեխաների ինքնուրույն խոսքը, ստեղծագործականությունը, նախաձեռնողականությունը, տրամաբանական մտածողությունը, քանի որ հենց նման կերպ

-6-

կարելի է հիմք նախապատրաստել, որ նախադպրոցականը կարողանա սոցիալականացվել, դրսևորվել: Այս ամենը ճիշտ կազմակերպելու և իրականացնելու համար, հարկավոր է, որ մանկավարժական աշատողները քաջաձանոթ լինեն նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչային պահանջներին, որը հանրակրթության պետական կրթական չափորոշիչի բաղկացուցիչ մաս կազմող նորմատիվ իրավական ակտ է, որը սահմանում է նախադպրոցական տարիքի երեխաների (ըստ տարիքային խմբերի) զարգացման կրթական ծրագրերի բովանդակությունը, նրանց ներկայացվող վերջնարդյունքները, ուսումնական բեռնվածության առավելագույն ծավալը, նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթության և զարգացման վերջնարդյունքի ապահովման հիմքերը:

Նախադպրոցական կրթության համակարգը պետք է ուղղված լինի ոչ միայն գիտելիքներով հարուստ, մտավոր գործունեության ընդունակ երեխայի զարգացմանը, այլև նրա անձնային հիմնարար որակների և սոցիալական հմտությունների զարգացմանը: Նախադպրոցական տարիքն առաջին հերթին երեխայի անձնավորության կայացման կարևորագույն շրջանն է:

Այս տարիքում երեխայի անձի ձևավորման և զարգացման մեջ էական նշանակություն ունեն խոսքի և հաղորդակցության զարգացումը: Սրանք երեխայի զարգացման

ամենակարևոր գրավականներն են, որոնք թույլ են տալիս կյանքը նոր ճանաչող անհատին լիարժեք շփուման մեջ մտնել շրջապատի հետ, հասակակիցների և մեծահասակների հետ համատեղ հետաքրքրություններ, կարողություններ, հմտություններ ձեռք բերել ու դրանք կիրառել: Հասարակության մեջ իր տեղը գտնելու համար երեխան պետք է արդյունավետ հաղորդակցվել սովորի: Խոսել սովորելով՝ երեխան նախ շփվում է ծնողների, այնուհետև նաև այլ մարդկանց հետ, սովորում է հաղորդակցվել համատեղ գործունեության ընթացքում: Այդ համատեղ գործունեությունը կարող է լինել խաղ, ուսում, իր ուժերի չափով աշխատանք: Այդ ամենի ընթացքում երեխան յուրացնում է իր միջավայրի սոցիալական փորձը, հասկանում է, թե ինչը ինչպես է արվում, սովորում է վարքի ու գործունեության նորմերն ու կանոնները, այսինքն՝ հասկանում է, թե ինչ կարելի է անել, իսկ ինչ՝ ոչ, ում հետ ինչպես կարելի է վարվել, որտեղ իրեն ինչպես պիտի պահի և այլն: Սոցիալականացումը երեխայի կողմից շրջապատի սոցիալական նորմերի յուրացման գործընթացն է: Ուստի այս պարագայում նույնպես կարևոր է դաստիարակի կողմից նպատակային և արդյունավետ պլանավորված քայլերը: Խոսքի զարգացման խնդիրների մեջ իր առանձնահատուկ տեղն ունի գեղարվեստական խոսքի հետ երեխայի ծանոթացումը՝ որպես երեխայի խոսքի հարստացման աղբյուրի: Գեղարվեստական դաստիարակությունը նպաստում է նախադպրոցականի հուզական ոլորտի զարգացմանն ու զգայականի փորձի հարստացմանը, իմացական գործընթացի ակտիվացմանը: Այս պարագայում տեղին է նախադպրոցականի համար շատ ընթերցել, թույլ տալ, որ վերջինս

-7-

ակտիվ մեկնաբանի հեքիաթը, առակը, պատմությունն ու բանաստեղծությունը: Այսպես զարգանում է նախադպրոցականի ակտիվ խոսքը: «Ակտիվ խոսքի կարողությունները պայմանավորված են աստիճանաբար հարստացող պասիվ բառապաշարով, որը զգալի հզոր է ակտիվից: Խոսքի ձևավորումը վաղ տարիքում ընթանում է հետևյալ հաջորդականությամբ. Ընկալվում և յուրացվում է բառի իմաստային նշանակությունը, այդ բառերն իրենց տեղն են գտնում երեխայի պասիվ բառապաշարում, որից հետո դրանք ակտիվանում են»: Շատ նախադպրոցականների մոտ խոսքը անվստահ է, հաճախ ոչ ամբողջական ու մեխանիկական, ուստի և մանկավարժն իր հնարներով ու մի շարք մեթոդական գործիքներով կարող է խթանել կապակցված խոսքի բնականոն զարգացմանը: Աներկբա է, որ այս փուլում երեխան ունի այդ օգնության կարիքը: Լեզվի

միջոցով է, որ երեխան բնության ու հասարակության մասին ստանում է այն տեղեկություններն ու գիտելիքները, որոնք անհրաժեշտ են բնության ու հասարակության մեջ ապրելու, աշխատելու և պայքարելու համար: Երեխայի մայրենի լեզվի ուսուցման և խոսքի զարգացման հիմնական նպատակներից է նաև շրջապատի հետ խոսքային հաղորդակցման ունակությունների ձեռքբերումն ու բանավոր խոսքի զարգացումը: Խոսքի զարգացման հիմնական խնդիրներից են ճիշտ արտահայտվելու կարողությունը, բանավոր խոսքի հարուստ բովանդակությունը: Նախադպրոցականի մոտ կապակցված խոսք և հաղորդակցվելու կարողություն ձևավորելու կարևորությունը սահմանված է նաև նախադպրոցական կրթության պետական չափորոշչով, ուստի և դաստիարակը պետք է մեծ ուշադրություն դարձնի սաների լեզվական և հաղորդակցական կարողունակության զարգացմանը, որի դեպքում երեխան տիրապետում է գրական հայերենին, հաղորդակցվում տարբեր իրավիճակներում և միջավայրերում, դրսևորում խոսքային և ոչ խոսքային ակտիվություն՝ մասնակցություն ունենալով հասարակական կյանքին: Ընդունակ է ճանաչել բանավոր ներկայացվող երևույթները, ըմբռնել, նկարագրել, մեկնաբանել դրանք, ներկայացնել բացատրություններ: Երեխան ունակ է կողմնորոշվել լեզվական միավորներում՝ հնչյուն, բառ, նախադասություն, ունի տարրական պատկերացումներ վանկի, հնչյունի և տառի մասին, ինքնուրույն ձևակերպում է սեփական մտքերը՝ ազատ և կապակցված արտահայտելով կարծիք, վերաբերմունք որևէ երևույթի մասին: Այլ մարդկանց հետ հաղորդակցության մեջ պատկերացնում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դերը և մեծահասակների օգնությամբ կիրառում դրանք:

1.2 Նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշչային ոլորտներն ու կարողունակությունները

Նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի հիմքում նախադպրոցականների կարողունակությունների վրա հիմնված մոտեցումներն են, որոնք ներառում են ուսումնադաստիարակչական հիմնական բնագավառները, կրթական ծրագրի բաղադրիչները և դրանց սահմանման մանկավարժահոգեբանական սկզբունքները: [2] Չափորոշում հստակ ամրագրված են ուսումնական պարապմունքների, դրանց բովանդակության, ծանրաբեռնվածության, երեխաների հետ տարվող աշխատանքների, մշտադիտարկումների ու կարիքների գնահատման երեխաների մասին դրույթներ: «Չափորոշիչը հանդիսանում է երեխայակենտրոն կրթության հիմքը. հնարավորություն է ընձեռում արձագանքելու երեխաների կարիքներին և հետաքրքրություններին, հարգելու յուրաքանչյուր երեխայի անձը, խթանելու համատեղ ուսումնառության գործընթացը»: Նախադպրոցական կրթությունը երեխայի իմացական ոլորտը զարգացնելու գործառույթից զատ պետք է զբաղվի նաև վերջինիս մոտ առանցքային կարողունակությունների ձևավորմամբ: Նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշում հստակ սահմանված են նախադպրոցական տարիքի երեխաների ակնկալվող կարողունակությունները: «Կարողունակությունները նախադպրոցական տարիքի երեխաների կողմից ուսումնառության և դաստիարակության գործընթացում ձեռք բերված գիտելիքի, հմտությունների, արժեքների և դիրքորոշումների հիման վրա ըստ իրավիճակի արդյունավետ ու պատշաճ արձագանքելու ձևեր են: Նախադպրոցական տարիքի երեխաների կարողունակությունները ձևավորվում են ուսուցման և դաստիարակության կազմակերպման միջոցով» նախադպրոցական կրթության կարողունակություններն են՝

- 1) լեզվական և հաղորդակցական կարողունակություն
- 2) ճանաչողական և մոտիվացիոն կարողունակություն
- 3) ինքնաճանաչողական և սոցիալական կարողունակություն
- 4) ժողովրդավարական և քաղաքացիական կարողունակություն
- 5) թվային և մեդիա կարողունակություն
- 6) մշակութային կարողունակություն
- 7) մաթեմատիկական և տեխնիկական կարողունակություն
- 8) տնտեսական կարողունակություն
- 9) ֆիզիկական կուլտուրայի կարողունակություն:

Ըստ էության այս կարողունակություններն ունեն ոլորտային ուղղվածություն, սակայն հարկ է նկատել, որ ուսուցման ու զարգացման գործընթացում դրանք մեկ ամբողջություն են, քանի որ մեկը լրացնում է մյուսին, դառնում շարունակողն ու ամբողջացնողը: Լեզվական և հաղորդակցական կարողունակության ձևավորմամբ խթանվում է նախադպրոցականի կապակցված խոսքը, երկխոսել և մենախոսելու կարողությունը, ինչն էլ սոցիալականացման հենքն է: Ստացվում է, որ այս կարողունակության ձևավորմամբ խթանվում է նաև մյուս կարողունակությունների ձևավորումը: Նախադպրոցականի համար սահմանված կրթական ու զարգացման ոլորտներից բացի չափորոշչում ամրագրված են դրանցից ակնկալվող երեխաների զարգացման և կրթական վերջնարդյունքները՝ ըստ նախադպրոցական տարիքի փուլերի: Նախադպրոցական կրթության բովանդակությունն իրենից ներկայացնում է նախադպրոցականների տարիքային առանձնահատկություններին համապատասխան զարգացման և կրթական ընդհանուր նպատակներից բխող գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների նաև արժեքային համակարգի ձևավորում:[1]

«Նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթության բովանդակությունը հիմնականում ներառում է զարգացման հետևյալ ոլորտները՝

- 1) շարժողական ոլորտ.
- 2) խոսքի և հաղորդակցական ոլորտ.
- 3) հուզական, սոցիալ-անձնային ոլորտ.
- 4) իմացական ոլորտ.
- 5) ինքնասպասարկման, անվտանգության, առողջ ապրելակերպի ոլորտ»:

Այսպիսով, կարող ենք արձանագրել, որ յուրաքանչյուր ուսումնական պարապմունքի պլանավորման հենքը չափորոշիչն է: Դրանում ամրագրված դրույթներն ու սկզբունքները պարտադիր են նախադպրոցական կրթության պլանավորման համար: Յուրաքանչյուր ուսումնական պարապմունքի, նպատակային էքսկուրսիայի կամ տոնակատարության նպատակը պետք է բխի նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթության բովանդակությունից, վերջինների տարիքային առանձնահատկություններով պայմանավորված վերջնարդյունքներն ունենալու ակնկալիքով: Կրթության ու զարգացման

ընթացքը պետք է լինի երեխայակենտրոն, հաշվի առնվեն նրանց հետ տարվող անհատակողմնորոշիչ աշխատանքների ու մշտադիտարկումների արդյունքները: [3]

-10-

1.3 Ուսումնական գործընթացի պլանավորման անհրաժեշտությունը նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում ուսուցման ու զարգացման գործընթացի պլանավորումն անչափ կարևոր նախապայման է: Սա առաջին հերթին հստակ նախանշում է նպատակների, խնդիրների և ակնկալվող վերջնարդյունքների, պարապմունքին կիրառվող մեթոդամանկավարժական մոտեցումները, դիդակտիկ ու զննական պարագաները և այլ հարցեր: Այսպես նախադպրոցական մանկավարժի աշխատանքը դառնում է պլանավորված, կանոնակարգված ու կանխատեսելի: Ուսումնական գործընթացի պլանավորումը նաև բարձրացնում է մանկավարժի մասնագիտական որակները, թույլ տալիս, որ վերջինս փնտրի ու գտնի ուսուցման բովանդակությանը համապատասխանող խթանիչ միջոցներ, պարապմունքը հետաքրքիր ու չկրկնվող անցկացնելու ձևեր:[4]

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության մանկավարժը, ուսումնական պարապմունքը պլանավորելիս, հիմք է ընդունում նախադպրոցական կրթական չափորոշչաին ոլորտները, կրթության բովանդակությունը և պահանջվող կարողունակությունները: Առավել ծավալային պլանավորում են պահանջում հանդեսները, նպատակային էքսկուրսիաները, որոնց ընթացքում նույնպես ապահովվում է նախադպրոցականների կրթության ու զարգացման գործընթացը:

Որևէ պարագայում դաստիարակը չպետք է անպատրաստ մտնի խմբասենյակ: Ուսումնական պարապմունքի պլանավորումը նախադպրոցական մանկավարժական աշխատողից պահանջում է ոլորտային ուսումնասիրություններ, S<S ստեղծելու և կիրառելու կարողություն, գործընկերների հետ համագործակցելու ունակություն:

Նախադպրոցական կրթության մեջ կարևոր բաղադրիչ է նաև ինտեգրված ուսուցումը: Այս պարագայում ուսումնական պարապմունքը պլանավորվում է մի քանի մանկավարժների կողմից, մեկ պարապմունքի շրջանակներում իրականացվում է բազմաբաղադրիչ մոտեցում: Ինտեգրված ուսումնական պարապմունքները նպաստում են սաների համակողմանի զարգացմանը, խթանում գործնական կարողություններին, զարգացնում պատկերավոր մտածողությունը: [2]

Իր աշխատանքը պլանավորելիս դաստիարակը պետք է կարողանա արդյունավետ փոխգործակցել մյուս մանկավարժական աշխատողների՝ երաժշտության մանկավարժի, պարուսույցի, հատուկ մանկավարժի, հոգեբանի, սոցիալական մանկավարժի հետ: Բազմամասնագիտական թիմի սերտ համագործակցության կարիքը լինում է կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սաների առկայության պարագայում:

-11-

Այս բազմամասնագիտական թիմն այդ պարագայում համագործակցում է, աշխատում ԱՌԽ-ի կազմման և այլ հրատապ հարցերի շուրջ: Այս համատեքստում կարևոր է, որ մանկավարժական կոլեկտիվում տիրի բարոյահոգեբանական կայուն մթնոլորտ, հաստատության մեթոդիստի կողմից կատարված նկատառումները, դիտողություններն ընդունվեն՝ որպես աշխատանքային բնականոն գործընթաց: Իհարկե, մանկապարտեզում սաների կրթադաստիարակչական գործընթացի անմիջական ու կենտրոնական սուբյեկտը դաստիարակն է, ով իր աշխատելաճով կարող է բարձրացնել կրթադաստիարակչական գործընթացի արդյունավետությունը:

Այսպիսով, ուսուցման ու զարգացման գործընթացի արդյունավետությունը մեծապես կախված է մանկավարժների մասնագիտական որակներից, դրանք զարգացնելու, նոր որակի բերելու մղումներից, ուսումնական պարապմունքի պլանավորման ու նախագծման ընթացքում նրա ցանքերից:

ԳԼՈՒԽ 2 ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դաստիարակի մանկավարժական աշխատանքի մեկշաբաթյա պլանավորում

Հետազոտությունն անց եմ կացրել Արարատի մարզի մանկապարտեզ ՀՈԱԿ ի տարատարիք խմբում: Հետազոտությանը մասնակցել են 16 սան՝ 3, 4 և 5 տարեկան: Ես նրանց համար բարձրաձայն կարդացել եմ Շառլ Պերոյի «Կարմիր գլխարկը» հեքիաթը: Երեխաներին հանձնարարել եմ ուշադիր լսել իմ կարդացածը, որովհետև իմ կարդալուց հետո իրենք պիտի պատմեն այն: Հեքիաթը կարդալուց հետո ես հարցեր ուղղեցի երեխաներին՝

1. Ինչու էին աղջկան անվանում Կարմիր գլխարկ:
2. Ուր էր գնում Կարմիր գլխարկը:
3. Ինչ էր տանում տատիկին:
4. Ճանապարհին ում հանդիպեց Կարմիր գլխարկը:

5 Գայլն ինչ ասաց Կարմիր գլխարկին:

6 Կարմիր գլխարկը հավատաց գայլին:

7 Ով փրկեց տատիկին ու Կարմիր գլխարկին:

Երեխաներից 5-ը շատ ակտիվ պատասխանում էին տրված հարցերին: Հեքիաթի միջոցով զարգանում է երեխայի խոսքը, նպաստելով խոսքի ճիշտ և հստակ արտահայտելուն: Զարգացնող խոսքը նպաստում է անձի վրա ամբողջապես, և անձի զարգացման ցանկացած կողմ նպաստում էլ լեզվի զարգացմանը:

Իսկ 11 սանի փորձում էի ներգրավել պատասխաններում զարգացնելու համար նրանց լեզվամտածողական կարողունակությունը:

Հարցերը տալուց հետո՝ ամրապնդելով նյութը երեխաների հիշողության մեջ ես առաջարկեցի ըստ ցանկության պատմել հեքիաթը: Երեխաներից 6-ը ցանկություն հայտնեցին վերարտադրել կարդացածս:

Այսպիսով կարող եմք արձանագրել, որ դիտարկումների վերլուծության արդյունքում մենք լեզվամտածողական կարողունակության վերջնարդյունք ստացանք 6 երեխայի մոտ:

Դիտարկումների արդյունքում մեթոդիստի և այլ դաստիարակների կողմից արձանագրվեց այն, որ մեր կողմից իրականացված ինտեգրված ուսումնական պարապմունքները նպաստում են սաների համակողմանի զարգացմանը, խթանում գործնական կարողություններին, զարգացնում պատկերավոր մտածողությունը:

Պարապմունքից հետո երեխաներին տվեցի թղթեր և գունավոր մատիտներ, հանձնարարեցի նկարել այն ինչ հասկացել են հեքիաթից: Երեխաները բոլորը սիրով նկարեցին Կարմիր գլխարկին, տատիկին գայլին անտառ ու արև, ճանապարհ ու ծաղիկներ:

-13-

Աղյուսակի տեսքով ներկայացրել ենք նաև պլանավորման օրինակ՝ հաշվի առնելով չափորոշչային պահանջները

Պլանավորման օրինակ

Մաթեմատիկա

Թեմա Ընդեղենի չափում

Նպատակը սովորեցնել չափել ընդեղենը պայմանական չափանմուշի միջոցով
 Խնդիրները պայմանական չափանիշների օգնությամբ որոշել հեղուկ և սորուն
 մարմինների չափը

-ամրապնդել տարածության մեջ կողմնորոշվելու կարողությունները օգտվելով ուղղություն
 ցույց տվող սլաքներից:

-զարգացնել համրանքը 9 ի սահմանում, թիվը մեկով մեծցնելու և փոքրեցնելու
 կարողությունը

Անհրաժեշտ պարագաներ՝ 2 թափանցիկ թաս, մեկը լցված ոլոռո, մյուսը դատարկ
 չափաբաժակ, թեյի գդալ, թվանշաններ 1-9 շրջանիկներով քարտեր, փայտիկներ:

Վերջնարդյունք

-Կճանաչի 1-9 թվանշանները

-Կգնահատի իր և ընկերների աշխատանքը

-Կաշխատի մաքուր և կոկիկ

Երկուշաբթի	
Կարողունակություն	Լեզվական և հաղորդակցական
Խոսքի զարգացում	Կարմիր գլխարկ հեքիաթը
Նպատակը	տիրապետել գրական հայերենին, դրսևորել խոսքային և ոչ խոսքային ակտիվություն՝ մասնակցություն ունենալով հասարակական կյանքին
Խնդիրները	զարգացնել բառապաշարը, ամրապնդել հիշողությունը, վերարտադրել լսածը և արտաբերել նոր սովորած բառերը:
Նկարչություն	<<Կարմիր գլխարկ>> հեքիաթի հերոսների
Նպատակը	ամրապնդել պատկերացումները հեքիաթի հերոսների մասին
Խնդիրները	կատարելագործել բարին չարից տարբերելու կարողություն
Վերջնարդյունք	-Կարողացան արտաբերել նոր բառեր - սովորեցին տարբերակել չարն ու բարին - կարողացան արտաբերել կապակցված խոսք -նկարելու միջոցով կարողացան վերարտադրել լսածը

երեքշաբթի	
Կարողունակություն	մաթեմատիկական և տեխնիկական
Մաթեմատիկա	Երկրաչափական պատկերներ
Նպատակը	սովորեցնել տարբերել երկրաչափական պատկերները
Խնդիրներ	Երկրաչափական պատկերները օգտագործել ապլիկացիա պատրաստելիս
Կառուցողական ապլիկացիա	Մեծ տուն
Նպատակը	սովորեցնել ապլիկացիայի միջոցով կառուցել մեծ տուն: Քառակուսին անկյունագծով ծալել 2 հավասար մասի բաժանելու , ծալման գծից մկրատով ուղիղ կտրել և ստանալ տանիք եռանկյուն
Խնդիրները	Զարգացնել մաքուր աշխատելու կարողություն
Վերջնարդյունք	<ul style="list-style-type: none"> - երեխաները տարբերում են երկրաչափական պատկերները -թղթից կարողացան ստանալ այդ պատկերները - կարողացան գեղեցիկ կտրել թղթերը -մաքուր և կոկիկ համաչափ կացնել երկրաչափական պատկերները - ստացան տուն

չորեքշաբթի	
Կարողունակություն	Ֆիզիկական կուլտուրայի կարողունակություն
Ֆիզ դաստիարակ.	Օղակով վարժություններ
Նպատակը	արագ կողմնորոշվելու ցատկելու ընդունակություն
Խնդիրներ	Շաժվել մեկ շարքով՝ քայլել իրար ետևից,կազմել եռյակներ
Էկոլոգիա	Մաքուր օդը որպես առողջության պահպանման միջոց
Նպատակը	Սովորեցնել թե ինչպես մաքուր պահել օդը տարատեսակ թափոններից
Խնդիրներ	Մաքուր օդում մարզվելը առողջության պահպանման միջոց

Վերջնարդյունք	<ul style="list-style-type: none"> -Կատարում են հրահանգները -Սովորեցին լինել կազմակերպված -հասկացան մաքուր օդի դերն ու նշանակությունը - հասկանում են ֆիզ. դաստիարակության դերը առողջության պահպանման գործում հատկապես մաքուր օդում
---------------	--

-15-

հինգշաբթի	
Կարողունակություն	տնտեսական
	Աշխատանք, մասնագիտություն
Նպատակը	Ձևավորել երեխաների մասնագիտական հետաքրքրությունները , ծանոթանալ մի շարք մասնագիտությունների առանձնահատկություններին
Խնդիրներ	Ձևավորել հարգանք ցանկացած աշխատանքի հանդեպ
Նկարչություն	Մասնագիտություն
Նպատակը	Զարգացնել գաղափար մասնագիտության մասին, որը նախընտրում է երեխան
Խնդիրներ	Պատկերացում կազմել տվյալ մասնագիտության կարևորության և անհրաժեշտության մասին
Վերջնարդյունք	<p>երեխաները ակտիվ թվարկում են մասնագիտություններ</p> <ul style="list-style-type: none"> -կարողանում են միտք արտահայտել մասնագիտությունների մասին -հարգանքով են արտահայտվում աշխատանքի և աշխատավոր մանդու նկատմամբ -երեխաները նկարեցին իրենց նախընտրած մասնագիտությունը -կարողացան հասկանալ իրենց նախընտրած մասնագիտության գործառույթները

ուրբաթ	
կարողունակություն	ժողովրդավարական և քաղաքացիական
Էկոլոգիա	Մաքուր բնություն
Նպատակ	Երեխաներին ներկայացնել մաքուր բնության անհրաժեշտությունը
Խնդիրները	Մաքուր պահել շրջակա բնությունը, խնամքով վերաբերվել բույսերին ու ծառերին:
Աշխատանք	
Նպատակ	Սովորեցնել երեխաներին ինքնուրույն աշխատել
Խնդիրները	Առանց վնասելու բնությունը փխրեցնել հողը,ջրել ծառերը,ծաղիկները:
Վերջնարդյունք	-կարողացան հասկանալ բնության կարևորությունը - մաքուր պահելու անհրաժեշտությունը:

-16-

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Այսպիսով, կարող ենք արձանագրել, որ նախակրթական ուսումնական հաստատության ուսումնադաստիարակչական գործընթացն արդյունավետ կազմակերպելու համար հարկավոր է, որ մանկավարժական աշխատողը մանրակրկիտ պլանավորի իր աշխատանքը: Եթե նպատակ է դրվում սաների մեջ ձևավորել մի շարք առաջնային կարողունակություններ, որոնք սահմանված են կրթական չափորոշիչներով, ապա հարկ է, որ վերջինս դիմի ուսուցման նորարարական տեխնոլոգիաներին, քանի որ դրանք նպաստում են, որ սաները լինեն ավելի նախաձեռնող և ինքնուրույն:

Դաստիարակի և երեխայի շփման մակարդակը, երեխայի վիճակն իմանալը նույնպես խիստ կարևոր է: Ուստի դաստիարակը պետք է կիրառի նաև անհատական ողմնորոշիչ գործիքներ, փորձի բավարարել սաների անհատական կարիքները:

Բարոյահոգեբանական կայուն մթնոլորտը մանկապարտեզում նույնպես անկյունաքարային է, որը թույլ կտա սաներին սոցիալականացվել: Զբոսանքի, խաղի կամ ուսումնական պարապունքների ժամանակ հարկավոր է անդադար զրուցել սաների հետ, պարզաբանել այս կամ այն երևույթի մասին նրան հուզող հարցերը: Այսպիսով, դաստիարակը հիմք է նախապատրաստում, որ առաջիկայում նախադպրոցականն ունենա առաջընթաց ու կարողանա ձևավորել կապակցված խոսք, լինի ավելի ինքնուրույն ու կազմակերպված: Վերահաստատենք մեր այն պնդումը, որ ժամանակի կրթական մարտահրավերներով պայմանավորված՝ մեծ դեր ունի նախադպրոցական մանկավարժների ինքնակրթվելու, նորարարություններն ու կրթական ժամանակակից մոդելներն ուսումնասիրելու ցանկությունը:

-17-

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=67862> «ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի հրամանը ՀՀ նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների ղեկավար եվ մանկավարժական կազմի տարիֆատրակավորման բնութագրերը հաստատելու մասին»
2. <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=152575> «Նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչ:

3. Ա. Ա. Մարության, Ա. Մ. Դալլաքյան «Նախադպրոցական մանկավարժություն»:
4. Ն. Մկրտչյան, «Նախադպրոցական տարիքի երեխայի խոսքի զարգացման մեթոդիկա», Երևան 2019: